

Vendégségben Pongrátz Gergelynél

Kiskunmajsa, 2004. október 18. II. rész

Na, menjünk át a másik terembe. Ezt tulajdonképpen a gyerekeknek másoltam. Petőfi verse: „*Ha férfi vagy, légy férfi*” És ebben van az, hogy:

„*Legyen elved, hited
s azt kimondd, ha véreddel fizeted
vesd meg, kik egy jobb falatért
eladják magukat, koldusbot és függetlenség,
ez legyen jelszavad.
Légy tölgyfa, amit a fergeteg ki képes dönteni,
de méltóságod derekát meg nem görbítheti*”

Édesapám 14 éves koromban adta kezembe ezt a verset és azt mondta: „úgy tanulj meg édes fiam, hogy érezd át minden szavát”. Hát én e szerint élek és nagyon fontosnak tartom a fiatalok nevelésében. Gerincet adni nekik, tartást, erkölcsöt! Itt ebben benne van.

Na menjünk tovább. Ilyen 13-14 éves gyerek volt vagy 15-20 a Corvin közben. Nem lehetett őket elzavarni. Hiába zavartuk el, nem mentek el. Jancsiról készült a Pesti srác szobra, ami a Corvin közben van felállítva. Jancsi történetét leírom a könyvemben. Ez a gyerek jobban félt az édesanyjától, mint az oroszoktól. Az ott fent *Mansfeld Péter*, 16 évesen ítélték halálra, 18 év és 11 napos volt, amikor felakasztották. Tizenhárom percig hagyták kínlódni a kötélén! Szobrát 23.-án Budán avatják.

Ebben a szekrényben '56-os irodalom van, nem teljes a gyűjtemény, de igyekszem összeszedni mindent, amit lehet. Az ott *Falábú Jancsi*. Ő volt a Corvin köz tüzérparancsnoka. November 4-én egy szilánkot kapott a szemébe és liktetett a vér.

Az orvosok azt mondták, nem tudnak segíteni, műtetre van szüksége. Kórházba kell vinni, de olyan borzasztó harcok voltak a környéken, hogy lehetetlen volt kivenni a Corvin közből. Nyomókötest tettek a szemére, s lefektették a földre. Nem volt, amit a feje alá tegyünk, leültem, s az ölembe vettem a fejét, úgy halt meg. Alatta a *Keménykalapos* és a *Tarisnyás Öreg*, apa és fia, '58 december 23-án egyszerre akasztották fel őket. Ikertestvéreket egyszerre akasztották. Borzasztó, hogy milyen kegyetlen volt a bosszú! *Antalóczy* volt a Corvin köz főorvosa, a *Doki*, ő is kiment. Ezelőtt kb. 20 évvel halt meg, Svájcban.

Ott az a fénykép. *Gyarmathy Dezsőtől* kaptam egy éve, az '56-os olimpiai vízilabda csapat. Mondja Dezső, olyan kemény meccsük volt az oroszokkal, hogy véres volt a víz. Ők ott vívták meg a Forradalmat, a medencében, Melbourne-ben, de 4:0-ra verték az oroszokat. Itt az asztalon van két üveg Tokaji és egy üveg Villányi kadarka, mind '56-os szüretelés. Azért vannak itt. Ezek nem olyan meginni való borok. Az asztalon különben van néhány '56-os újság, hát abból is van egy ilyen stósz, de nincs hova kitegyem. Nincs hely.

Ilyen aknavetővel lőtték a Gellérthegyről a Corvin közt. Kispest- és Pestszentlőrinc határából pedig nehéz tüzérrel. És hogy milyen eredménnyel? Jöjjön közelebb. Ezt az épületet nézzék meg, ennyi maradt belőle. Ott az Iparművészeti Múzeum. Ez is, meg ez is, mind így nézett ki. Ezt lebontották, most egy

kis tér van helyette. Mögötte a Lottóház. Ezek mind új épületek.

Itt egy *Márai Sándor* idézet: „*A kommunistától még nehéz lesz megszabadulni, mert senki sem olyan veszedelmes, mint egy bukott eszme haszonélvezője, aki már nem az eszmét védi, hanem a zsákmányt*”, (beszólás: mintha ma írták volna) Hát a mai.. .ma.. .pontosan az, pontosan ez van!

Na, a Forradalom Erkölcse: az írószövetség kitett ilyen lőszeres ládákat ezzel a felirattal: „*A forradalom tisztasága megengedi, hogy így gyűjtsünk mártírjaink családjainak*”. Ezekbe a ládába csak tettek pénzt, senki nem vett ki belőlük. Ott voltak éjjel - nappal és senki nem vigyázott rájuk. Hát próbálják ezt ma megcsinálni, (beszólás: a kirakatokba se nyúlt senki.) - Senki, senki! Én sokszor elmondom, hogy az 56-os Forradalomnak két óriási jelentősége van. Az egyik az, hogy az egyetlen valóban forradalom volt egy kommunista rendszer ellen, mert a többi nem volt forradalom. Forradalom csak ez az egy volt! A másik az, hogy a Világtörténelem legtisztább forradalma volt.

Ezt olyan másfél évvel ezelőtt hozta valaki: Krisztus töviskoszorúja és a vasfüggöny egy darabja és a kör két oldalára írták: „*El ne felejtse a világ, úgy született a szabadság, hogy a pesti utcán folyt a vér*”. Ebben a szekrényben a *Sztálin* szoborból van 2 darab, eredeti *Kossuth* címerek, *Kádár* fehér könyvei, amerikai rendszám táblák, videokazetták, hangszalagok, mind-mind '56-os téma.

Na, most annak az ágyúnak, amelynek a fényképét mutattam, a talpa itt van nekitámasztva a mozi lépcsőjének. Ha lőttek vele, csak felemelkedett és visszasiülyedt. Amikor beállították, Ödön bátyám egy gyereket átküldött a körút másik oldalára. A Valéria kávéház mellett volt egy fa.

Álljon meg a fa mellett. Kinyitották a zárat, belenézve a csőbe, addig csavargatták, míg a térdét meg nem látták. Tehát abba a magasságba ment e lövés, a hernyótalpra. Na most, mi nem voltunk képzett tüzezők, tehát úgy kellett megoldani, ahogy tudtuk, ugye?

Hárman kezelték az ágyút: A *Kéksapka*, a *Falábú Jancsi* és a *Csonkakezű Beszkártos*. Mindenkinek olyan neve volt, amiről fel lehetett ismerni. Engem *Bajusz*-nak hívtak, mert akkor is nagy bajuszom volt. Kéksapka itt állt a szökőkút mögött és figyelte a fát. Amikor jött egy tank és eltakarta a fát, intett és kiáltott: tűz! Falábú Jancsi bent volt a pénztárban, az elszűtő szerkezetre erősített kötelet megrántotta, ment a lövés. Abban a pillanatban Kéksapka kiugrott, kinyitotta a zárat, kiesett a hüvely. A Csonkakezű Beszkártos a mozi előcsarnokából egy lövedékkel kiszaladt, betette a csőbe és meglökte. Az ágyú 8-10 másodperc alatt újra lett töltve, és még egyszer mondom, nem képzett katonák voltak.

Mondjak valami családi dolgot is. Az a fénykép 23-án este készült a Parlamentben: *Nagy Imre* mögött a harmadik, a *Bajuszos*: Ernő bátyám. Az alatta lévő képen, a jobb alsó sarokban a háttérben: *Kristóf* bátyám. Ez a ruha a Forradalom idején Ödön bátyámon volt, ebben ment ki, három éve hoztam haza Amerikából és itt állítottam ki. A Forradalomban hordott ruhámban mentem ki, visszatérve a Hadtörténeti Múzeumnak adtam és most a bőrkabátot elkérték a Terror Házába. Ebben a szekrényben itt van *Andris* öcsém nemzetőr igazolványa, mellette egy másik, amit még én írtam alá.

Na még valami: az a zászló az ablakban, 93-ban kettő egyforma készült. Akkor volt az Első '56-os Világtalálkozó

Budapesten. Ennek a zászlónak a párját a Bazilikában felszentelték és a Szentjobb mellé helyezték. Most is ott van, ugyanolyan, mint ez.

Hát körülbelül ez a Múzeum, – ha van kérdés”...

Egyik társunk elmondja: Emlékszünk, közlekedés akkor nem volt, és mint sebész második napja egyfolytában operáltunk a Szent István Kórházban. Egy nagy sokaság érkezett a bejárathoz és egy fiatalasszony előadta: „*Mi mindannyian azért jöttünk, mert hallottuk, hogy az István Kórházban lehet vért adni a sebesülteknek*”. Ő megkérdezte: Mondják meg, honnan jöttetek”? – „*Egész éjjel jöttünk, Dunakeszről*”. Sójajtvá fordul valaki felé a Doktor Úr: „Te is megghatódsz, én is! Ennyit a Magyar Nép akkori hozzáállásáról! Kézcsokom a Hölgyeknek!”, (de többet nem tud mondani, a csoportban se szól senki.)

Kérdés: Milyen körülmények között jött létre a múzeum? –

Gergely bácsi: „Budapest- Mátyásföldön 93-ban kezdtem el, de 95-ben kidobtak a laktanya épületből, megszűnt a múzeum./.. /Volt egy kis pénzem, Kiskunmajsán meglátogattam egy bajtársamat. Ő mondta, hogy a tanyasi iskola eladó. Egy romhalmaz volt, 160 000 forintért vettem meg. Képzeld el, milyen állapotban volt. Négy évig dolgoztunk, hogy rendbe tegyük az épületet, amelyet '99 március 14-én *Tempfli* püspök úr felszentelt és *Papp Lajos* szívsebész vágta el a szalagot. Különben most október 23-án du. 2 óraker 0 lesz a Corvin közben az ünnepi szónok”.

Kérdés: hogyan gyarapodik az anyag? –

Gergely bácsi: „Hát, kb. a felét tudtam összeszedni, ami itt van és a másik fele az, amióta megnyílt a Múzeum, állandóan hoznak valami anyagot, valami újat.

Tegnap előtt hozta valaki ezt a nemzetőr karszalagot. Ezt használták fel, a túloldalon orosz betűkkel ráírva: rendőrség, ott van a két szovjet bélyegző is rajta. Ezt elviszem az üvegeshez, tegye két üveg közé, hogy mind a két oldalát lehessen látni. Valaki hozott munkásőr karszalagot. Talán két hónappal a megnyitás után látogatni jött *Homoki János* honvédelmi államtitkár. Kértem tőle, János, mi a véleményed a múzeumról? – „Gergely, ez nem múzeum, ez egy szentély”! Mondom, az lenne, ha itt meg lenne a megfelelő kiállítási tárgy. – Miért, mi hiányzik? – Azok a fegyverek, amiket a Forradalom idején használtunk: egy ilyen-, egy olyan ágyú, egy tank, T 35-öst kértem. Már nem volt, mindet beolvasztották. Kaptam viszont egy T 55-öst, de ez is jó. A Hadtörténeti Múzeumtól is kaptam sok mindent. Sok képet, ott alul a falon sorban vannak. Festmények '56-osoktól. Az az értékük, hogy 68-69-ben festették őket, amikor nagyon veszélyes volt ezzel a témával foglalkozni. Gyűjtöm az anyagot, mert remélem, hogy előbb-utóbb Budapesten is lesz múzeum.”

Újra az '56-os kápolnában vagyunk, Gergely bácsi megkondítja a harangot, elénekeljük a Szózatot, koszorúzunk. Az itteni nyári iskolás táborozásokról is szó kerül, majd kiadványokat, könyveket vásárolunk és hálásan megköszönjük a szívéllyes kalauzolást, gazdag útravalót. Misziós munkájáért a Jóisten segítse továbbra is vitéz *Pongrácz Gergelyt*, Gergely bácsit, ugyanis a 48. évfordulón vitézi kitüntetését kapott. Ehhez mi is meleg szívvel gratulálunk a szamosújvári születésű magyarörmény testvérünknek.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület látogató csoportja nevében lejegyezte:

id. Wertán Zsolt